

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2022-02-14

Diarienummer

Ö 11-2022/3.1

Klagande

Mälardalens högskola

Överklagat beslut

Etikprövningsmyndighetens beslut den 20 januari 2022, dnr 2021-06191-01, se Bilaga

Projekttitel

Modellskola för jämställdhet - med den levda värdegrunden som bas för lärande för grupper av flickor och pojkar

Saken

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden för etikprövning ändrar inte det överklagade beslutet.

Bakgrund

Ett gott lärandeklimat förväntas samvariera med kvaliteten i undervisningen och leda till goda studieresultat. Samtidigt visar tidigare forskning att pojkar får sämre betyg än flickor. Projektet ska belysa om skolresultaten påverkas av ett medvetet jämställdhetsarbete i skolan. Totalt kommer ca 250 barn att ingå i studien. Planen är att låg- och mellanstadiebarn vid en grundskola i Eskilstuna ska använda en digital applikation (känslapp), med vilken de signalerar om de uppskattar undervisning om jämställdhet. För högstadiet samlas enkätdata in avseende psykisk hälsa, socialt stöd, särbehandling, övergrepp och våld i nära relationer, kränkningar i skolmiljön eller via sociala media och pornografikonsumtion. Eleverna i årskurs 9 bjuds dessutom in till workshops där jämställdhet och välmående i skolan diskuteras. Lärare och annan skolpersonal delger sin syn på jämställdhetsarbetet och skolklimatet genom intervjuer eller skrivna berättelser. Därutöver kommer lärarna att erbjudas att spela in några av sina s.k. värdegrundslektioner och tillsammans med forskarna diskutera sin professionella utveckling. Från barn- och utbildningsförvaltningen hämtas kränkingsrapporter samt betygsunderlag in i början och slutet av projektiden och länkas till övriga data.

Etikprövningsmyndigheten begärde en komplettering med en fördjupad diskussion kring syftet med projektet (jämställdhet och gott lärandeklimat) och hur det är kopplat till innehållet i frågorna i enkäten (psykisk ohälsa). Dessutom efterfrågades en förklaring till att detaljerade frågor om suicidförsök och sexuella övergrepp ska ingå i enkäten, vilka risker sådana frågor kan medföra för forskningspersonerna och hur projektet ska utformas för att minimera riskerna. Åldersanpassad information till forskningspersoner begärdes. Myndigheten bad också om ett förtydligande om en tidigare använd enkät kommer att ingå i studien och om nytt samtycke i så fall ska samlas in. Ansökan avslogs med motiveringen att ansökan inte kompletterats i samtliga de avseenden som myndigheten

Postadress

Överklagandenämnden för etikprövning
c/o Vetenskapsrådet
Box 1035
101 38 Stockholm

Besöksadress

Västra Järnvägsgatan 3

Telefon

08-546 77 610 vx

E-post

kansli@onep.se

Webbplats

www.onep.se

Dokumentnamn
Beslut
Beslutsdatum
2022-02-14

Diarienummer
Ö 11-2022/3.1

efterfrågat. Bland annat saknades en tillräcklig motivering till att detaljerade frågor om suicidförsök och sexuella övergrepp ska inkluderas i en studie vars syfte är att studera jämställdhetsarbete i skolan. Det underlag som myndigheten hade för sin prövning gav inte stöd för slutsatsen att riskerna med det tänkta forskningsprojektet uppvägs av den förväntade nyttan av forskningen. Vidare saknades i informationen till forskningspersonerna även efter kompletteringen uppgifter om forskningshuvudman, forskningspersonernas rättigheter enligt GDPR, uppgift om dataskyddsombud, uppgift om eventuella risker och tidsåtgång för deltagande.

Klaganden framhåller att nuvarande projekt, som planerats tillsammans med skolförvaltningen, är en vidareutveckling av ett tidigare projekt som visade att välbefinnande har stor betydelse för lärandet. De som rapporterat ett lägre välbefinnande hade också i högre grad blivit utsatta för kränkningar: pojkar för mobbning i skolan och flickor för sexuella kränkningar i nära relationer och på internet, vilket skulle motivera frågor av den typen i enkäten. Klaganden menar att frågorna som rör självmordstankar och -försök samt erfarenheter från sexuella övergrepp eller kränkningar är viktiga att ställa för att ta ungdomarnas erfarenheter på allvar. Till dem som har behov av ytterligare stöd förmedlas kontakt med skolhälso teamet. Gällande en jämförelse med tidigare insamlade enkätdata, uppger klaganden att de nu är avidentifierade och särskilt relevanta som jämförelsematerial eftersom de härrör från samma kommun och delvis samma skola, men samlades in innan de nu aktuella och mer uttalade jämställdhetsinsatserna startade.

Skäl för beslutet

Såväl nationell som internationell forskning har visat att det finns klara ömsesidiga samband mellan hälsa och studieresultat. Nyttan med forskningsprojektet får således anses vara relativt begränsad. Överklagandenämnden finner också att relationen mellan studiens syfte – jämställdhet och gott lärandeklimat – och hur det är kopplat till frågorna i enkäten även i överklagandet är oklar. Samtidigt är riskerna med studien betydande. Klaganden har för avsikt att ställa en rad extremt känsliga frågor om självskadebeteende, självmordstankar, självmordsförsök, våldutsatthet, sexuella övergrepp, otrygghet i familjen och konsumtion av pornografi på nätet, men även i överklagandet saknas en förklaring till vilka risker sådana frågor kan medföra för forskningspersonerna och hur projektet ska utformas för att minimera riskerna. Dessutom framkommer inte i informationen till forskningspersoner det enkäten innehåller. Eleverna och deras vårdnadshavare har således inget adekvat underlag för sitt beslut om eventuellt deltagande. Sammantaget finner Överklagandenämnden att riskerna med det tänkta forskningsprojektet inte uppvägs av den förväntade nyttan av forskningen. Överklagandenämnden ändrar därför inte det överklagade beslutet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

Detta beslut har fattats av Carina Gunnarsson, Yvonne Lundberg Giwercman (föredragande), Kjell Asplund, Anna Sarkadi, Ann Wennerberg, Bengt Gustafsson och Lena Näslund. Vid den slutliga handläggningen har dessutom ersättarna Gert Helgesson, Christina Eintrei, Ingemar Engström, Johan

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2022-02-14

Diarienummer

Ö 11-2022/3.1

Fritzell och Birgitta Hübinette samt kanslichefen Jörgen Svidén, administrativa sekreteraren Katarina Gate Lundgren och juristerna Amelie Metz och Johanna Sjöcrona deltagit.

På Överklagandenämndens vägnar

Carina Gunnarsson

Ordförande